

รูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉาภกัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผูับริหารสถานศึกษา
ระดับประถมศีกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศีกษาขั้นพื้นฐาน
The Leadership's Scenario According to Buddhist Morality of
the Education al Institution Administrations, Elementary Level,
Under the Office of the Basic Education Commission

^{1*}กมลชัย พลายเพ็ชร Kamolchai Paipech

^{2**}สุธาสินี แสงมุกดา Suthasinee Saengmookda

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

^{1,2}Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

*First author, e-mail: Kamolchai123@gmail.com

**Corresponding author, e-mail: lovely386_3@hotmail.com

Received May 24, 2025; Revised June 5, 2025; Accepted: November 14, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงฉาภกัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผูับริหารสถานศีกษาระดับประถมศีกษา 2) พัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉาภกัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผูับริหารสถานศีกษาระดับประถมศีกษา และ 3) ยืนยันรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉาภกัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผูับริหารสถานศีกษาระดับประถมศีกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศีกษาขั้นพื้นฐานข้อมูลถูกเก็บรวบรวมโดยใช้มาตรวัดระดับ 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น 0.983 จากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งรวมถึงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศีกษาวิจัยนี้ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนโดย วิธีการสุ่มแบบแบ่งประเภทจากตารางประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 379 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1. ตัวแปรภาวะผู้นำด้านมุมมองตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของผูับริหารโรงเรียนประถมศีกษา มี 5 องค์ประกอบ จำนวน 60 ตัวแปร ได้แก่ 1) ลักษณะภาวะผู้นำตามสถานการณ์ 2) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของผูับริหารตามสถานการณ์ 3) การกำหนดสถานการณ์ร่วมกัน 4) การทำงานตามสถานการณ์ และ 5) การเผยแพร่สถานการณ์และอธิบายรายละเอียดองค์ประกอบของภาวะผู้นำตามมุมมองหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา 2. ผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉกทัศน์มีลักษณะผู้นำตามฉกทัศน์ หลักพุทธธรรมของผู้บริหารตามฉกทัศน์ การร่วมกันกำหนดฉกทัศน์ การปฏิบัติงานตามฉกทัศน์ และการเผยแพร่ฉกทัศน์ 3. จากการยืนยันรูปแบบองค์ประกอบจำนวน 5 องค์ประกอบโดยภาพรวมแล้ว มีมาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ มีมาตรฐานด้านความเป็นไปได้มีมาตรฐานด้านความเหมาะสม และมีมาตรฐานความถูกต้องของการประเมิน

คำสำคัญ: ผู้บริหารสถานศึกษา; รูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉกทัศน์; หลักพุทธธรรม

Abstract

This research article aims to: 1) study the components of leadership in terms of perspective according to Buddhist principles of primary school administrators. 2) develop a perspective leadership model based on Buddhist principles for primary school administrators and 3) confirm the perspective leadership model according to Buddhist principles of primary school administrators under the Office of the Basic Education Commission. Data were collected using a 5-level rating scale with a reliability of 0.983 from a sample group, including the sample group used in this research study. The sample size of the schools was determined by stratified random sampling. The sample size was determined from the sample size estimation table of Krejcie and Morgan. The sample size was 379 schools. The research results found that: 1. The variable of leadership in terms of perspective according to Buddhist principles of primary school administrators found that there were 5 components and 60 variables: 1) Leadership characteristics according to the scenario, 2) Buddhist principles of administrators according to the scenario, 3) Jointly defining the scenario, 4) Working according to the scenario, and 5) Dissemination of the scenario and explain the details of the components of leadership in terms of perspective according to Buddhist principles of primary school administrators. 2. The results of developing a vision-based leadership model include leadership characteristics according to the vision, Buddhist principles of administrators according to the vision, joint determination of the vision, work operations according to the vision, and dissemination of the vision. 3. From the confirmation of the 5-component model, overall, there is a utility standard, a feasibility standard, a suitability standard, and a standard of evaluation accuracy.

Keywords: Educational Institution Administrators; Perspective Leadership Style; Buddhist Principles

บทนำ

การบริหารจัดการองค์กรให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ หนึ่งในตัวแปรที่สำคัญคือบุคลากรทุกระดับในองค์กร โดยเฉพาะผู้บริหารที่เปรียบเสมือนผู้นำในการกำหนดเป้าหมายของการดำเนินงานและหล่อหลอมความร่วมมือทั้งจากภายในและภายนอกเพื่อขับเคลื่อนให้กระบวนการทำงานบรรลุได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ภายใต้สภาวะการณ์ของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นความสามารถในการปรับตัวและความยืดหยุ่นพร้อมรับมือต่อสถานการณ์ต่างๆ จึงเป็นคุณลักษณะที่สำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารงานของผู้บริหาร (สาคร สุขศรีวงศ์, 2558) โดยการบริหารองค์กรเป็นไปตามวิถีทางที่เหมาะสมนั้นจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจสภาพการณ์ขององค์กรเพื่อให้สามารถกำหนดบทบาทและทิศทางขององค์กรได้อย่างชัดเจน รวมถึงฉายภาพวิสัยทัศน์ให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจที่ตรงกัน สร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในองค์กร นำไปสู่การได้รับการยอมรับและร่วมกันลงมือปฏิบัติหน้าที่ในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบเพื่อความสำเร็จร่วมกัน (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2553) ดังนั้นผู้บริหารที่ดีจึงควรเตรียมความพร้อมและมุ่งพัฒนาองค์กรให้เจริญก้าวหน้าด้วยวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนแต่ยืดหยุ่นเป็นทั้งผู้นำและผู้ตามยึดถือคุณธรรมในการปฏิบัติงาน ตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลและบริบทได้อย่างเหมาะสม ทบทวนและปรับปรุงวิธีการดำเนินงาน และสร้างการรับรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเพื่อผลลัพธ์แห่งความสำเร็จที่ยั่งยืน นอกจากนี้การบริหารสถานศึกษายังต้องคำนึงถึงเป้าหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) ในเป้าหมายของประเด็นที่ 12 การพัฒนาการเรียนรู้ ที่มุ่งพัฒนาให้คนไทยมีการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานสากลเพิ่มขึ้น มีทักษะที่จำเป็นของโลกศตวรรษที่ 21 สามารถแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น มีนิสัยใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพตามความถนัดและความสามารถของพหุปัญญาดีขึ้น รวมถึงเป้าหมายของประเด็นที่ 10 การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีความพร้อมในทุกมิติตามมาตรฐานและสมดุลทั้งด้านสติปัญญา คุณธรรมจริยธรรม มีจิตวิญญาณที่ดี เข้าใจในการปฏิบัติตนปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมดีขึ้นอีกด้วย

ปัจจุบันงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีการศึกษาอย่างลึกซึ้งและมีการเผยแพร่บทความและผลการวิจัยอย่างแพร่หลาย อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกเกิดขึ้นอย่างไม่หยุดนิ่ง ทำให้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำที่อาจจะใช้ได้มีประสิทธิภาพกลับไม่ตอบโจทย์กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ทันท่วงที ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเกี่ยวกับ

ภาวะผู้นำในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง และสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงฉกาททัศน์ ซึ่งยังไม่เคยปรากฏข้อมูลทางวรรณกรรม แนวคิด หรือทฤษฎีที่มีการเผยแพร่มาก่อน โดยจากการศึกษาสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงฉกาททัศน์ หมายถึง ความสามารถของผู้นำที่สามารถปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานขององค์กรให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเน้นย้ำให้เห็นถึงภาวะผู้นำที่สามารถปรับตัวและมีความยืดหยุ่นในการบริหารงานที่แปรผันได้ แม้ว่าจะไม่มีทฤษฎีที่เป็นสากลรองรับแต่ภาวะผู้นำเชิงฉกาททัศน์ มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการบริหาร 2 ประการ คือ ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ และภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่มีการศึกษาอย่างแพร่หลาย โดยสามารถนำมาต่อยอดการศึกษาและสร้างนิยามของภาวะผู้นำเชิงฉกาททัศน์ได้

การเป็นผู้บริหารที่ดีนอกจากจะมีวิสัยทัศน์ที่กว้าง มีความสามารถในการบริหารงานแล้วนั้น ยังต้องประกอบด้วยคุณธรรมที่ถึงพร้อมอีกด้วย ดังนั้นการบริหารโรงเรียนโดยยึดโยงกับหลักของพระพุทธศาสนาเป็นอีกหนึ่งมิติที่ควรได้รับการส่งเสริมและเผยแพร่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณธรรมมีหลักธรรมประจำใจย่อมเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในสถานศึกษาและเป็นศูนย์รวมจิตใจ สามารถจัดการให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ไปด้วยดี เนื่องจากหลักธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ไม่เพียงสอนให้มนุษย์บริหารจัดการชีวิตตนเองได้เพียงอย่างเดียว แต่ยังสอนการบริหารจัดการบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรให้ประสบความสำเร็จได้อีกด้วย อย่างไรก็ตามปัจจุบันหากเปรียบเทียบความนิยมของสาธารณะต่อรูปแบบการบริหารงาน โดยเฉพาะด้านการศึกษา นักการศึกษามักพึงพิงหลักการโดยชาวตะวันตกมากกว่า และละเลยองค์ความรู้เดิมจากตะวันออก เช่น แนวทางตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา จึงทำให้องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางการบริหารตามหลักพุทธธรรมขาดการพัฒนาต่อยอดและเผยแพร่ต่อสาธารณะเท่าที่ควร

จากปัญหาการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงฉกาททัศน์ตามหลักพุทธธรรม และสังเคราะห์รูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉกาททัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในการดำเนินงานของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์ทุกรูปแบบทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาตัวแปรของภาวะผู้นำเชิงฉกาททัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉกาจทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เพื่อยืนยันรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉกาจทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) มีรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย คือ 1) การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงฉกาจทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งรวบรวมจากเอกสาร ผลงานวิจัย หนังสือ บทความวิชาการวารสารและเว็บไซต์ต่างๆ โดยทำการวิเคราะห์เอกสาร ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศนอกจากนี้ยังได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นนักวิชาการในสถาบันการศึกษาและนักบริหารการศึกษา และการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉกาจทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 26,766 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนโดย วิธีการสุ่มแบบแบ่งประเภท (stratified random sampling) โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 379 โรงเรียน กำหนดผู้ให้ข้อมูลครั้งนี้เป็น ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครู จำนวน 1 คน ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งสิ้นจำนวน 758 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ประเภท คือ 1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ผู้วิจัยพัฒนามาจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการค้นคว้าเกี่ยวกับตัวแปร รูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉกาจทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ 2) การวิเคราะห์องค์ประกอบและรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉกาจทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยใช้

แบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) สอบถามผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแต่ละขั้นตอนการดำเนินการมีรายละเอียด ดังนี้ ขั้นที่ 1 การค้นคว้าตัวแปรที่เกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉกาทศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉกาทศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เครื่องมือในการวิจัย คือแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaires) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉกาทศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขั้นที่ 3 การสร้างรูปแบบที่เหมาะสม ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิง ฉกาทศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) โดยการวิเคราะห์แบบองค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ด้วยวิธีสกัดปัจจัย (PCA) มาสร้างร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวทางภาวะผู้นำเชิงฉกาทศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขั้นที่ 4 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉกาทศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามรายละเอียด ดังนี้ 1) ผู้วิจัยทำหนังสือคำร้องถึงคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย โดยผ่านที่ปรึกษาและประธานคณะกรรมการหลักสูตร ในการทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง 2) ผู้วิจัยทำหนังสือคำร้องถึงคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ในการทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ไปถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง (try out) เพื่อแจ้งให้ทราบวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูล 3) ผู้วิจัยทำหนังสือคำร้องถึงคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ในการทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ไปถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 379 โรงเรียน จำนวนแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) 758 ฉบับ เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลใน

ระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม 2567 ถึง 31 มิถุนายน 2567 4) ในการเก็บข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) ผู้วิจัยจัดส่ง และรับคืนแบบสอบถามด้วยตนเองสำหรับโรงเรียนที่สามารถดำเนินการได้ แต่สำหรับโรงเรียนที่ติดขัดด้วยข้อจำกัดด้านเวลา และระยะทาง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการส่งแบบสอบถามที่จัดทำด้วย Google Form ทางอีเมล และหากพบว่าผู้ให้ข้อมูลยังไม่ส่งแบบสอบถามตามกำหนด ผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามขอความร่วมมืออีกครั้ง 5) ผู้วิจัยทำหนังสือคำร้องถึงคณบดี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ในการทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญ ในการตอบแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) เพื่อยืนยันรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉกัทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 11 คน เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสรุปเป็นตัวแปรที่ศึกษา 2) การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉกัทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้สถิติดังนี้ (1) การวิเคราะห์ สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) (2) การวิเคราะห์ค่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ใช้ค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic means) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ถือว่าค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนที่ได้ จากแบบสอบถาม ของผู้ให้ข้อมูลตกอยู่ในช่วงระดับความคิดเห็นใด ก็แสดงว่าผู้ให้ข้อมูลเห็นด้วยกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉกัทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับนั้น โดยกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดของเบสท์ (3) การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉกัทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) โดยการวิเคราะห์แบบองค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ด้วยวิธีสกัดปัจจัย (PCA) เพื่อให้ได้ตัวแปรที่สำคัญซึ่งถือเกณฑ์การเลือกตัวแปรที่เข้าอยู่ในปัจจัยตัวใดตัวหนึ่งโดยพิจารณาค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalue) มากกว่าหรือเท่ากับ 1 และถือเอาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ของตัวแปรแต่ละตัวขององค์ประกอบนั้นมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป 3) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างรูปแบบโดยนำองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉกัทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาร่างรูปแบบโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีจากการทบทวนจากรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้รูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉกัทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4) การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉาบทิศตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประเมินและตรวจสอบรูปแบบด้วยหลักเกณฑ์การประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) The joint Committee on Standards for Educational Evaluation ประกอบด้วย มาตรฐาน 4 ด้านคือ 1) มาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ (utility) 2) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (feasibility) 3) มาตรฐานด้านความเหมาะสม (propriety) และ 4) มาตรฐานความถูกต้องของการประเมิน (accuracy) จากความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้แบบสอบถามเพื่อปรับปรุงรูปแบบให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษารายองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงฉาบทิศตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีจำนวน 5 องค์ประกอบ 60 ตัวแปร คือ องค์ประกอบที่ 1 ลักษณะผู้นำตามฉาบทิศ องค์ประกอบที่ 2 หลักพุทธธรรมของผู้บริหารตามฉาบทิศ องค์ประกอบที่ 3 การร่วมกันกำหนดฉาบทิศ องค์ประกอบที่ 4 การปฏิบัติงานตามฉาบทิศ และองค์ประกอบที่ 5 การเผยแพร่ฉาบทิศ และสามารถอธิบายรายละเอียดขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉาบทิศตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบโดยใช้สถิติตรวจสอบตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันโดยพิจารณา ค่าจาก Kaiser - Meyer - Olkin Measure of Sampling Adequacy : KMO statistic อยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 และทดสอบสถิติ Bartlett's Test of Sphericity ใช้ทดสอบตัวแปรต่างๆ ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ ได้ผลดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงผลการทดสอบความเหมาะสมของเมตริกซ์ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser - Meyer - Olkin Measure of Sampling Adequacy.		0.961
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	101499.076
	df	7140
	Sig.	0.000

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลตารางที่ 1 พบว่า KMO (Kaiser - Meyer - Olkin Measure of Sampling Adequacy.) มีค่าเท่ากับ 0.949 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.80 และมีค่าเข้าใกล้ 1.00 หมายถึง

ข้อมูลมีความเหมาะสมเพียงพอในการนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ต่อไปได้ และเมื่อทดสอบสมมติฐานด้วย Bartlett's Test of Sphericity พบว่า มีค่า Chi-Square เท่ากับ 91351.701 และค่า Sig. เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า .05 จึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_1 หมายความว่า ตัวแปรที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงฉกาทศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสัมพันธ์กัน และเป็นข้อมูลที่เหมาะสมในการนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ต่อไป

2. ผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉกาทศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ลักษณะผู้นำตามฉกาทศน์ หลักพุทธธรรมของผู้บริหารตามฉกาทศน์ การร่วมกันกำหนดฉกาทศน์ การปฏิบัติงานตามฉกาทศน์ และการเผยแพร่ฉกาทศน์

3. ผลการยืนยันรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉกาทศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า จากการยืนยันรูปแบบองค์ประกอบจำนวน 5 องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงฉกาทศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมแล้วรูปแบบองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉกาทศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีมาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ มีมาตรฐานด้านความเป็นไปได้มีมาตรฐานด้านความเหมาะสม และมีมาตรฐานความถูกต้องของการประเมิน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าความแปรปรวนของภาวะผู้นำเชิงฉกาทศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

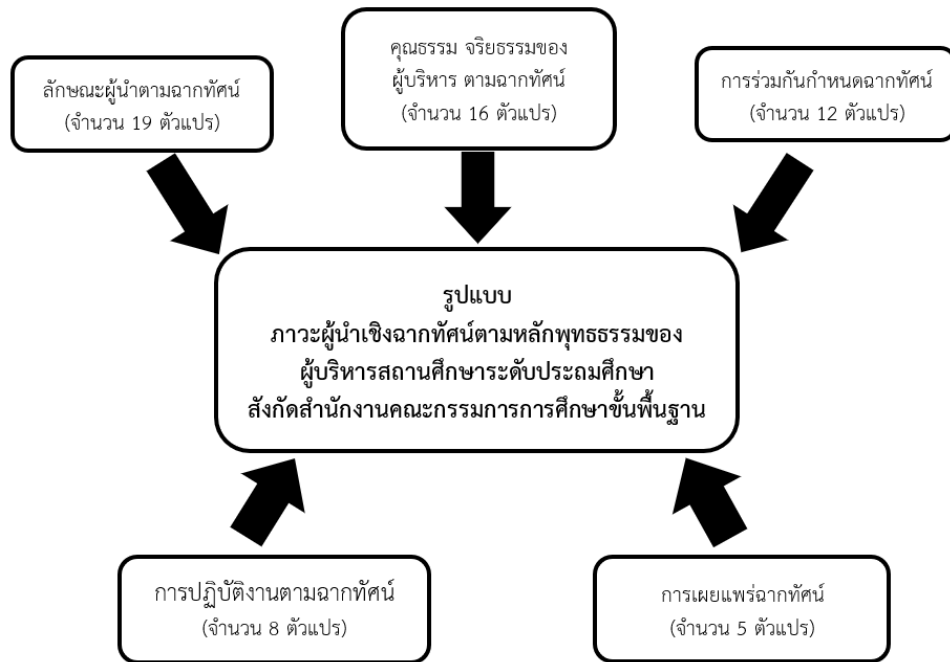
องค์ประกอบ (Component)	Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	ค่าความแปรปรวน (Eigenvalue)	ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of Variance)	ค่าร้อยละสะสมของความแปรปรวน (Cumulative % of Variance)	ค่าความแปรปรวน (Eigenvalue)	ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of Variance)	ค่าร้อยละสะสมของความแปรปรวน (Cumulative % of Variance)
1*	47.347	47.826	47.826	13.304	13.439	13.439

2*	5.389	5.444	53.269	10.077	10.179	23.618
3*	3.265	3.298	56.567	9.115	9.207	32.825
4*	2.581	2.607	59.174	8.851	8.941	41.765
5*	2.273	2.296	61.470	8.698	8.786	50.551
6	2.005	2.025	63.495	4.358	4.402	54.953
7	1.624	1.641	65.136	4.018	4.058	59.011
8	1.500	1.515	66.651	3.394	3.428	62.439
9	1.398	1.412	68.063	2.843	2.872	65.311
10	1.324	1.337	69.400	2.258	2.280	67.591
11	1.278	1.291	70.691	1.694	1.711	69.302
12	1.158	1.170	71.861	1.628	1.645	70.947
13	1.121	1.133	72.994	1.623	1.640	72.586
14	1.112	1.123	74.117	1.515	1.531	74.117

จากตารางที่ 2 พบว่า ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจภาวะผู้นำเชิงฉกทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสกัดปัจจัยด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Factor Extraction Method : Principal Component Analysis: PCA) และการหมุนแกนแบบแวนแมกซ์ (Varimax Rotation) มีองค์ประกอบที่มีค่าไอเกน (Eigenvalue) ที่มากกว่า 1.00 ตามแนวคิดของ Kaiser จำนวน 14 องค์ประกอบ ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนรวมได้ทั้งหมดเท่ากับร้อยละ 74.117 และเมื่อพิจารณาความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ที่มากกว่า 1.00 ในการเลือกองค์ประกอบจากจำนวนตัวแปรทั้งหมดในแต่ละองค์ประกอบที่ต้องมีตัวแปรบรรยายองค์ประกอบนั้นๆ ตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป ตามแนวคิดของ Kaiser และมีค่าน้ำหนักปัจจัยแต่ละตัว (Factor Loading) ในแต่ละตัวแปรตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปนั้น พบว่า มีจำนวน 5 องค์ประกอบเท่านั้นที่เป็นไปตามเกณฑ์การพิจารณา

ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจภาวะผู้นำเชิงฉกทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 99 ตัวแปร ด้วยสถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) พบว่า องค์ประกอบที่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นแต่ละองค์ประกอบ (Component) มีค่าไอเกน (Eigenvalue) ที่มากกว่า 1.00 ตามแนวคิดของ Kaiser ค่าน้ำหนักปัจจัยแต่ละตัว (Factor Loading) มากกว่า 0.50 และในแต่ละองค์ประกอบมีตัวแปรอธิบายมากกว่า 3 ตัวขึ้นไป ซึ่งสรุปได้ว่า ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงฉกทัศน์ตามหลักพุทธธรรม จำนวน 99 ตัวแปร สามารถวิเคราะห์องค์ประกอบได้ 5 องค์ประกอบ 60 ตัวแปร แผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 รูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉาภกัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาตัวแปรภาวะผู้นำเชิงฉาภกัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจำนวน 60 ตัวแปร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภิญโญ ทองมี ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมเชิงพุทธ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมเชิงพุทธที่ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัตินั้นมีอยู่ในระดับมาก คือ ด้านมัททวะ ด้านขันติ ด้านอวิหิงสา ด้านตปะ ด้านปริจจาคะ และด้านอภิกโกธะ ระดับปานกลาง คือ ด้านศีล และระดับน้อย คือ ด้านอวิโรธนะ ด้านอาชวะ และด้านทาน (ภิญโญ ทองมี, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิวิมล ภูพวง ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการเชิงพุทธของมหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์ ศึกษาการบริหารจัดการเชิงพุทธด้านการศึกษาของโรงเรียนชานาพุทธเศรษฐศาสตร์ และสร้างต้นแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธด้านการศึกษาสำหรับสถานศึกษานอกระบบ ผลการศึกษา พบว่า การบริหารจัดการเชิงพุทธของมหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์มีโครงสร้างการบริหารออกเป็น 3 ส่วน คือ โรงเรียนชานาพุทธเศรษฐศาสตร์ โรงเรียนชีวภาณุสรณ์ และโรงเรียนสืบศิลป์ถิ่นล้านนา การบริหารจัดการเชิงพุทธของมหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์เป็นการบริหารจัดการที่ผสมผสานระหว่างการนำศาสตร์การจัดการสมัยใหม่ แล้วนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ ได้แก่ (1) อริยสัจ 4 (2) สัมมัปปธาน 4 (3) สุจริต 3 (4) สังคหะ

4 (5) เวสารัชชกรรม 5 (6) สัปปริสธรรม 7 (7) ทศพิธราชธรรม 10 (8) พรหมวิหารธรรม 4 (9) กาลามสูตร (10) ติฏฐธัมมิกัตถะ 4 และ (11) สังคหวัตถุ 4 2. การบริหารจัดการเชิงพุทธด้านการศึกษาของโรงเรียนชานาพุทธเศรษฐศาสตร์ (ศศิวิมล ภู่งวง, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพิศ ศรีบัว และจุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์ ได้ศึกษาการบริหารเชิงพุทธเป็นการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการบริหารโดยเน้นที่หลักการบริหาร รูปแบบการบริหารตามแนวทางของพุทธเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารซึ่งมี 3 ประการ คือ 1) อัตตาธิปไตย 2) โลกาธิปไตย และ 3) ธรรมาธิปไตย (สุพิศ ศรีบัว และจุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์, 2563)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉกัทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การวิเคราะห์ตัวแปรองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉกัทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีจำนวน 5 องค์ประกอบ 60 ตัวแปร คือ องค์ประกอบที่ 1 ลักษณะผู้นำตามฉกัทัศน์ จำนวน 19 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 หลักพุทธธรรมของผู้บริหารตามฉกัทัศน์ จำนวน 16 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 3 การร่วมกันกำหนดฉกัทัศน์ จำนวน 12 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 4 การปฏิบัติงานตามฉกัทัศน์ จำนวน 8 ตัวแปร และองค์ประกอบที่ 5 การเผยแพร่ฉกัทัศน์ จำนวน 5 ตัวแปร และสามารถอธิบายรายละเอียดขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉกัทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิรัตน์ ผดุงชีพ และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธในประเทศไทย สรุปผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธในประเทศไทย ประกอบด้วยคุณลักษณะ 7 ด้าน ได้แก่ 1) คุณลักษณะทางร่างกาย 2) ด้านคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ 3) ด้านคุณลักษณะทางนิสัยส่วนตัว 4) ด้านคุณลักษณะทางสังคม 5) ด้านมีบารมี 6) ด้านคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล 7) ด้านกระตุ้นปัญญา (วิรัตน์ ผดุงชีพ และคณะ, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของบรรจง ลาวะลี ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาจากการศึกษาแนวคิดองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารควรมีหลักธรรมในการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ คือความมุ่งหมายให้เกิดผลนั้นควรยึดหลักอิทธิบาท 4 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน หลักดังกล่าวมีองค์ประกอบดังนี้ ฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ ในสิ่งนั้น) วิริยะ (การกระทำบ่อยๆ ในสิ่งนั้น) จิตตะ (การคิดสิ่งนั้น) และวิมังสา (ประเมิน นิเทศ ทบทวน) ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่มี (บรรจง ลาวะลี, 2566)

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการยืนยันรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉกัทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นต่อรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉกัทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มาตรฐานด้านความเหมาะสม และมาตรฐานความถูกต้องของการประเมิน และ จำนวน 5 คน มีความเห็นตรงกันว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉกัทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 องค์ประกอบ มีมาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100 มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100 มาตรฐานด้านความเหมาะสม จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100 มาตรฐานความถูกต้องของการประเมิน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100 จากการยืนยันรูปแบบองค์ประกอบจำนวน 5 องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงฉกัทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมแล้วรูปแบบองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉกัทัศน์ ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีมาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ มีมาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มีมาตรฐาน ด้านความเหมาะสม และมีมาตรฐานความถูกต้องของการประเมิน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย แก้วเจริญ การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัย พบว่า การประเมินความเป็นไปได้และการนำไปใช้ประโยชน์ของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเป็นไปได้ โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (สมชาย แก้วเจริญ, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของนพมาศ วรผาบ และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11 ผลการวิจัย พบว่ารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (นพมาศ วรผาบ และคณะ, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของอัมรอน ดาระแน ได้ทำการวิจัย รูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 พิจารณาตามเกณฑ์การประเมินทางการศึกษา 4 มาตรฐานที่พัฒนาขึ้นโดยคณะกรรมการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานการประเมินทางการศึกษา พบว่า รูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความถูกต้องครอบคลุมมีประสิทธิภาพมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความเป็นไปได้และด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นประโยชน์มีประสิทธิภาพน้อยที่สุด (อัมรอน ดาระแน, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉาภักตน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร กิจกรรมทางการบริหารงานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวิธีการที่ซึ่งหน่วยงานพยายามที่จะกำหนดให้ทราบแน่ชัดว่าบุคลากรของตนสามารถปฏิบัติงานได้ประสิทธิภาพดีมาน้อย เพียงใด โดยมีการพิจารณาเรื่องทุกข์เพื่อสร้างคุณธรรม มีการดำเนินการทางวินัย และการออกจากราชการ มีการให้ความยุติธรรม ความมั่นคงในงานมีการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือและให้ คำแนะนำ มีการการปรับปรุง ประสิทธิภาพแผนการพัฒนารายบุคคลมีการประเมินการปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาบุคคลในการปฏิบัติงานมีการกำหนดวิธีและเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร มีการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานมีการตรวจสอบปรับปรุง ประสิทธิภาพแผนการดำเนินงาน

องค์ประกอบที่ 2 การสรรหา คัดเลือกบุคลากร กระบวนการสำคัญที่องค์กรใช้เพื่อหาและคัดเลือกบุคคลที่มีความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งงานที่ว่าง หรือตำแหน่งงานที่ต้องการเติบโตพัฒนา ซึ่งการสรรหาบุคลากรเรียกได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากในการสร้างทีมงานที่แข็งแกร่งและสนับสนุนเป้าหมายขององค์กร โดยมีการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงาน มีการจัดสวัสดิการ นอกเหนือจากสวัสดิการของรัฐเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากร มีการประเมินผลลัพธ์แผนงานสำหรับค่าตอบแทนบุคลากร มีการเลื่อนขั้นเงินเดือน มีความเป็นธรรมในสภาพการทำงาน มีการบริหารค่าจ้างและสวัสดิการ มีการให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้มีอำนาจในการเพิ่มเงินเดือนเลื่อนตำแหน่งมี

สภาพการทำงานที่ดี มีการจัดสรรทุนสำหรับพัฒนาบุคลากรมีการทำให้ พนักงานมีความสุขในการดำรงชีวิตหลังจากหมดอายุการทำงานจากองค์กร

องค์ประกอบที่ 3 การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน พฤติกรรมการทำงานของบุคคลที่มีความมุ่งมั่นอย่างแรงกล้า เพื่อให้การปฏิบัติตามภารกิจสำเร็จเรียบร้อย ราบรื่น มีประสิทธิภาพสูงสุด ถึงแม้จะมีปัญหาหรือ อุปสรรคต่างๆ มาขวางกั้น บุคคลนั้นก็ไม่ย่อท้อ โดยมีการส่งเสริมสนับสนุน การปฏิบัติงาน มีการจัดสวัสดิการนอกเหนือจากสวัสดิการของรัฐเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากร มีการยอมรับและสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถบุคลากร มีการสร้างพนักงานสัมพันธ์ และแรงงานสัมพันธ์ มีการกำหนดนโยบายค่าตอบแทน ผลประโยชน์ และสวัสดิการต่างๆ

องค์ประกอบที่ 4 การวางแผนการปฏิบัติงาน ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน กิจกรรมในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งจะต้องมีการระบุผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ตลอดจนระยะเวลาในการดำเนินงาน โดยมีการจัดทำแผนทรัพยากรมนุษย์ มีการบริการหาวัสดุ อุปกรณ์ มีการบริหารงบประมาณ มีการจัดทำข้อมูลบุคลากรอย่างเป็นระบบ มีการแจ้งและชี้แจงนโยบายการปฏิบัติงานให้ผู้ปฏิบัติงานทราบ มีการนำกฎระเบียบออกมาใช้ และการรักษากฎระเบียบมีงานเลขานุการคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่ การศึกษามิงานบำเหน็จความชอบ และทะเบียนประวัติ

องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน แนวทางหรือกระบวนการที่มีแบบแผนที่เสริมสร้าง และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของบุคคลนั้นๆ ให้ดีขึ้นทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เป็นต้น เพื่อให้เป็นที่การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี สร้างความน่าเชื่อถือแก่ผู้อื่น โดยมีการพัฒนาบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการบริหารบุคคล มีการจัดกิจกรรมที่ปลูกฝังให้บุคลากรรักในโรงเรียนของตน มีการสร้างขวัญกำลังใจมีการศึกษาดูงานในสถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่นๆ มีการส่งเสริมให้บุคลากรจัดทำแผนการพัฒนารายบุคคลมีการจัดอบรมเพื่อสร้างเจตคติที่ดีของบุคลากร

องค์ประกอบที่ 6 การร่วมกันวางแผนอัตรากำลัง กระบวนการที่ใช้ในการวางแผนและจัดการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้มีจำนวนและคุณภาพที่เหมาะสมโดยมีการวางแผนอัตรากำลัง มีการให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการวางแผนงานมีการจัดทำแผนภูมิองค์การ มีการเกลี่ยอัตรากำลังข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา มีการวางแผนการพัฒนา

บทสรุป

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อสกัดตัวแปรองค์ประกอบที่สำคัญ โดยการวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์ความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum

Likelihood) ซึ่งปรากฏว่าได้องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉกาทิศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งหมด 6 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์ประกอบที่ 2 การสรรหา คัดเลือกบุคลากร องค์ประกอบที่ 3 การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน องค์ประกอบที่ 4 การวางแผนการปฏิบัติงาน องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และองค์ประกอบที่ 6 การร่วมกันวางแผนอัตรากำลัง เป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในการดำเนินงานของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวการณ์ทุกรูปแบบทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉกาทิศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษาในการพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในการดำเนินงานของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวการณ์ทุกรูปแบบทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉกาทิศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีการบริหารงานวิชาการแตกต่างกัน ระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็ก และสถานศึกษาขนาดใหญ่

2. ติดตามผลใช้รูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉกาทิศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้ที่สมบูรณ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

นพมาศ วรผาบ และคณะ. (2565). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11. *วารสารการศึกษาพุทธศาสตร์และการวิจัย*, 8(3): 25-40.

- บรรจง ลาวะลี. (2566). ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารวามญองแหกรพุทธศาสตรปริทรรศน์*, 10(2): 157-172.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2553). ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ: กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภิญโญ ทองมี. (2562). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *คุษวีนิพนธ์ปริญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิรัตน์ ผดุงชีพ และคณะ. (2564). การพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในประเทศไทย. *วารสารครุศาสตรปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 8(1): 286-296.
- ศศิวิมล ภู่วง และคณะ. (2563). การบริหารจัดการเชิงพุทธของมหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, 10(2): 63-78.
- สมชาย แก้วเจริญ. (2562). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *ปริญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2558). *การจัดการจากมุมมองนักบริหาร*. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: จี.พี. ไซเบอร์พรีนธ์.
- สุพิศ ศรีบัว และจุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์. (2563). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธกับการบริหารสถานศึกษา. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 5(3): 591-604.
- อัมรอน ดาระแน. (2567). รูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1. *วิทยานิพนธ์ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and psychological measurement*, 30(3): 607-610.

